

ERNA KORTLANG, OUD-VOORZITTER KNB:

“Ik ben even uitgelijnd”

Erna Kortlang zat zevenenhalf jaar in het bestuur van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB) waarvan de laatste drie jaar als voorzitter. Ze kreeg te maken met vastgoedfraudeurs, faillissementen en een muitende achterban, maar kijkt in het geheel niet om in wrok. Wel is het even wennen aan de rust na zoveel jaar bestuurswerk. “Voor het eerst sinds de kleuterschool hoef ik even helemaal niets.”

door **Miek Smilde** foto's **Chantal Ariëns**

Ze voelt zich lichter en zo oogt ze ook. Haar tuin – ze woont schuin tegenover haar kantoor in Leiden – ligt er keurig verzorgd bij, de administratie is bijgewerkt en ze heeft zelfs alweer wat vrienden gezien die haar lang moesten missen. “Ik geniet van de tijd die ik opeens heb, hoewel ik nog volop in de naweën van mijn vertrek zit. Ik ben bezig alle dossiers op te ruimen. Op het moment dat al die zaken door mijn handen gaan, realiseer ik me weer hoeveel er is gebeurd al die jaren. Wat dat betreft ben ik nog erg met de KNB verweven.”

Openheid

Het waren roerige tijden voor het notariaat als geheel en voor Kortlang in het bijzonder. Toen ze aantrad als bestuurslid, in 2003, was de nieuwe Notariswet nog maar een paar jaar oud en moesten veel notarissen nog wennen aan de zegeningen van de markt. Concurrentie, vrije tarieven, het waren totaal nieuwe beginselen in de van oudsher conservatieve, gesloten wereld van het notariaat. Kortlang vindt het belangrijk de ontwikkelingen in haar vak in een breder perspectief te plaatsen. Het typeert haar als bestuurder. “Toen ik in 1988 begon, was het notariaat formeel, gesloten en beleefd. Een gilde-achtige structuur waarin ik erg mijn eigen weg moest zoeken.” Toch hing in die tijd al verandering in de lucht, een drang tot meer openheid en meer vrijheid, herinnert Kortlang zich. Die drang had alles te maken met de politieke en maatschappelijke ontwikkelingen toentertijd. De val van de Berlijnse muur in 1989 bracht wereldwijd een gevoel op gang dat het westerse denken in termen van vrijheid en markt uiteindelijk het beste was voor iedereen. Europa ging de concurrentie aan met landen als China en India, de consument werd kritisch, maar ging ook meer consumeren. Op die golven van verandering deinde het notariaat mee. De vaste tarieven werden losgelaten, de markt moest zijn werk doen. Achteraf bezien is dat allemaal iets te onbesuisd gegaan, zegt Kortlang. “Advocaten, notarissen, accountants, thuiszorg, energieleveranciers, we zijn in de jaren negentig allemaal de markt op geslingerd. In sommige gevallen is dat misschien te snel gegaan en dat wordt nu zichtbaar. Door de economische voorspoed aan het begin van dit millennium viel het aanvankelijk allemaal niet zo op, maar nadat de crisis uitbrak, werd duidelijk dat de markt een keerzijde heeft.” Kortlang doelt op de soms grote financiële problemen waarmee verschillende notarissen te maken krijgen. De afgelopen jaren gingen een paar notarissen failliet. Een deel van Kortlangs achterban kon dat niet langer aanzien en pleitte voor het herinvoeren van minimumtarieven voor bepaalde notariële werkzaamheden.

Deze notarissen verenigden zich eerst onder de naam De Nieuwe Stempel en richtten deze zomer de Nederlandse Branche Vereniging Notariaat (NBVB) op. Hoewel Kortlang het betreurt dat ze een deel van haar achterban niet heeft kunnen overtuigen van de noodzaak tot verandering, heeft ze de oprichting van de NBVB niet als een dolksteek in de rug ervaren. Ze is ervan overtuigd dat de leden van de NBVB uit de beste bedoelingen handelen en oprecht willen opkomen voor de belangen van iedereen die in het notariaat werkzaam is. Hun insteek is alleen de hare niet. “De KNB heeft zich onder mijn voorzitterschap intensief beziggehouden met de toekomst van het vak. Wie zijn wij als notaris, wie willen we zijn, hoe ziet de buitenwereld ons? We hebben brainstormsessies door heel het land georganiseerd en we hebben strategische lijnen uitgezet. De markt is voor de KNB een gegeven en de vrije tarieven dus ook. We moeten niet terug naar het verleden, maar kijken naar de toekomst.”

“DE MARKT IS VOOR DE KNB EEN GEGEVEN EN DE VRIJE TARIEVEN ZIJN DAT DUS OOK”

Die toekomst staat verwoord in het laatste beleidsdocument dat Kortlang als voorzitter ondertekende en dat in juni aan de ledenraad van de KNB werd aangeboden. ‘In transitie’ heet het stuk, een opvallend voorzichtige titel voor de verder doorgaans daadkrachtige Kortlang. “Het notariaat verandert, maar niet zo snel als ik soms zou willen”, geeft de oud-voorzitter toe. “Ik ben niet altijd in staat geweest de strategische lijnen die wij uitzetten te verbinden met de achterban. Ik heb niet altijd even snel begrip kunnen opbrengen voor de gevoelens die daar leefden. Een deel van de notarissen heeft zich onbegrepen gevoeld. En dat weet ik.” Ze glimlacht voorzichtig, maar herneemt zich snel. “Wie zich bezighoudt met de toekomst, zal altijd op weerstand stuiten. Wie strategische lijnen uitzet, moet soms voorbijgaan aan de belangen die op dat moment spelen. Ik ben iemand van de lange termijn. Ik houd niet van retro.”

Menselijk rekenen

Kijken naar de toekomst, vooruit denken, strategische keuzes maken, het zat er allemaal al vroeg in bij Kortlang. Ze groeide op in Hilversum wat ze “een prima omgeving” noemt, “maar wel een beetje saai. Ik kon niet wachten om ▶

in Amsterdam te gaan studeren.” Ze koos voor rechten, omdat ze niet wiskundig genoeg was voor bouwkunde en niet gemotiveerd genoeg om een taal te studeren. Ze wilde iets kiezen waarmee ze na haar studie echt iets kon doen. Rechter worden bijvoorbeeld. Of liever nog, officier van justitie. Een notariële praktijk stond haar helemaal niet voor ogen. Totdat ze min of meer per toeval het keuzevak erfrecht volgde en meteen verkocht was. “Die combinatie tussen het bestuderen van vuistdikke handboeken, rekenen en mense-

Erna Kortlang

Erna Kortlang (1962) studeerde Nederlands en notariële recht aan de Universiteit in Amsterdam. Ze begon bij een eenmanskantoor in Amsterdam, werkte daarna op een kantoor in Leiden, werd in 1997 notaris en stapte in 2000 over naar De Clercq advocaten, notarissen, belastingadviseurs, eveneens in Leiden. Vanaf 2003 zat ze in het bestuur van de KNB, de laatste drie jaar als voorzitter.

Naast haar praktijk als notaris beheert Kortlang de collectie van haar schilder-oom Cees Kortlang. Erna Kortlang is getrouwd.

lijke verhalen lag me. Erfrecht is menselijk rekenen. Dat vond ik interessant en dat vind ik nog steeds. Ik doe nog steeds veel familierecht in combinatie met ondernemingsrecht. Als vrouw wilde ik ervoor waken alleen maar in het familierecht te worden gedrongen, dat leek me niet goed voor mijn carrière. Vandaar die combinatie. Bovendien is het notariaat een ambacht dat je goed in zo'n algemene praktijk kunt uitoefenen.”

Haar ambitie meer te doen dan een baantje erbij, dankt Kortlang aan haar ouders. Ze is de oudste van een gezin met drie meisjes. Haar vader, directeur van een technisch handelsbedrijf, hechtte eraan dat zijn dochters economisch zelfstandig werden en stimuleerden hen te gaan studeren. Haar moeder werkte als radiojournalist en vond het niet meer dan vanzelfsprekend dat vrouwen carrière maakten, met of zonder kinderen. De discussie over werkende vrouwen en glazen plafonds is om die reden altijd totaal langs Kortlang heen gegaan. “Het was bij ons thuis geen issue, hoewel het best uitzonderlijk was dat mijn moeder werkte. Maar ze zeurde nooit. Soms denk ik wel eens dat het nu moeilijker is dan toen voor vrouwen om werk en zorg te combineren.”

Ze zegt het niet voor niets. Het notariaat is, net als de advocatuur en de rechterlijke macht, de afgelopen jaren sterk gefeminiseerd. Van de 1500 notarissen die Nederland telt, zijn er 220 vrouw. Van de kandidaat-notarissen is zestig procent van het vrouwelijke geslacht. Desondanks dringen vrouwen nog slechts mondjesmaat door tot de maatschap, net als notarissen met een andere culturele achtergrond. De diversiteit in het notariaat is uiterst gering.

Preventieve werking

Kortlang vindt het jammer dat ze het onderwerp diversiteit niet hoger op de agenda heeft kunnen zetten. Net zoals ze het betreurt dat de titel kandidaat-notaris nog steeds bestaat. Daar staat tegenover dat het haar in 2008, ondanks felle tegenstand, wel lukte een nieuw kwaliteitssysteem door te voeren met strenge *audits* en *peer reviews*. “Het was een behoorlijke strijd, want notarissen houden er niet van op hun vingers te worden gekeken.” Dat geldt overigens voor juristen in het algemeen, denkt ze. “Juristen zijn risicomijdend. Ze zijn vaak wat angstig als het gaat om introspectie en gaan dus snel redeneren. Ja, maar, want, nee, tenzij. Juristen zijn vanuit hun studie ook niet gewend om op een wat losse manier naar zichzelf en hun omgeving te kijken. In de medische sector is intervisie volstrekt geaccepteerd, in de accountancy ook. Ik ben blij dat tijdens mijn voorzitterschap die audits er toch doorheen zijn gekomen. Iemand die zegt ▶

dat hij zijn werk goed doet, moet zich ook in de kaarten durven laten kijken.”

Dat geldt des te meer voor een beroepsgroep die een slechte naam dreigt te krijgen. Na de vastgoedfraude die in 2007 aan het licht kwam, hing die reputatieschade als een donderwolk boven de KNB. Kortlang was nog niet aangetreden als voorzitter, of ze moest zich bij *Buitenhof* en *NOVA* verantwoorden over de rotte appels in de notariële mand. “We waren op dat moment al bezig nieuwe beleidsregels te maken die uitwassen moesten voorkomen”, blikt Kortlang terug op die hectische tijd. “We keken hoe het zat met de uitbetaling van gelden, we onderzochten of we het ambtsgeheim wel moesten behouden als het om die bankrekeningen ging, die discussies voerden we intensief.” De KNB opereerde in de hele discussie opvallend pro-actief. Kamerleden werden bestookt met vragen om strengere regelgeving,

**“EEN BEROEPSGROEP ALS DE ONZE MOET
ER ALLES AAN DOEN OM MISSTANDEN TE
VOORKOMEN”**

het interne toezicht werd aangescherpt. “Een beroepsgroep als de onze moet er alles aan doen om misstanden te voorkomen”, verklaart Kortlang die assertieve opstelling. “Ja, er zijn misstanden geweest, maar het ging daarbij relatief om een verwaarloosbaar aantal foute notarissen, misschien 0,3 van het totaal. Ik wil het niet bagatelliseren, maar dat moet wel helder zijn.” Wat dat betreft kan het notariaat wel wat meer zelfvertrouwen gebruiken, vindt Kortlang. “Ik denk dat de buitenwereld het notariaat meer waardeert dan het notariaat denkt. Zeker de partijen die veel met notarissen samenwerken, zoals het Kadaster, hebben respect voor het vak. Bij consumenten ligt dat anders. Die hebben weliswaar vertrouwen in ons, maar vinden ook dat wij wel heel makkelijk ons geld verdienen.” Dat is onterecht, herhaalt Kortlang nog maar eens. “In de periode waarin nog vaste tarieven golden voor elke handtekening die moest worden gezet, was het niet moeilijk een goed betaalde boterham te verdienen. Nu is het hard werken. Maar we zijn het vertrouwen nog steeds absoluut waard. Ik vind dat het notariaat wel wat meer zelfvertrouwen, meer zelfbewustheid zou mogen hebben. We mogen meer van ons afbijten. We doen belangrijk werk, er gaan een geweldig preventieve werking van ons

uit. Wij zorgen er bijvoorbeeld voor dat er minder wordt geprocedeerd en dat er rust komt in de economisch-juridische realiteit. Wij creëren rust.”

Poortwachter

Om die taak ook in de toekomst waar te kunnen maken heeft de notaris wel middelen nodig, zegt Kortlang. Bovendien moeten de verwachtingen van de samenleving wel reëel blijven. “De samenleving verwacht van de notaris dat hij poortwachter is. Feitelijk zit hij vaak aan het eind van een keten waarop hij geen zicht heeft. Toch wordt hij erop aangesproken als er iets mis gaat. Als de notaris degene is die alles moet oplossen, repareren en onderzoeken, dan overvraag je hem. Je kunt niet van een notaris verwachten dat hij alle mogelijke valkuilen afdekt. We willen onze verantwoordelijkheden niet uit de weg gaan, maar dat betekent wel dat we een zekere bescherming nodig hebben. Als de notaris een belangrijke rol krijgt in het bestrijden van vastgoedfraude, moet hij er in fase 1 al bij worden betrokken. Ik vind daarom dat de notaris bij de koop een rol moet gaan spelen. Als we niet bij de koopakte mogen zitten, maar we moeten wel de leveringsakte passeren, kunnen we geen fraude bestrijden.”

Macht

Kortlang zelf zal het niet meer meemaken. Hoewel het haar zichtbaar moeite kost om als bestuurder het notariaat los te laten, wist ze dat haar tijd was gekomen. “Je moet niet ergens blijven zitten omwille van het positiefspel. Ik vond het een eer destijds te worden gevraagd als voorzitter, vooral omdat ik zo van het vak houd. Bovendien vond ik het leuk de eerste vrouwelijke voorzitter te zijn, daar ben ik ijdel genoeg voor. Ik heb me met overgave ingezet voor de KNB en heb daarvan genoten. Maar op een gegeven moment betrapte ik mijzelf op de gedachte dat andere mensen niet begrepen waarover ik het had. Ik dacht op dat moment echt dat ik het beter wist. Op zo’n moment moet je oppassen. Je kunt zo vergroeiën met een rol dat je de kritische distantie gaat ontberen. Macht corrupteert, zo gaat het echt. Dan is het des te belangrijker afstand te nemen.”

Zo werd zelfs haar afscheid een strategisch besluit. Zoals ze strategisch koos voor rechten, voor het notariaat, voor het bestuurswerk van de KNB. Maar sinds haar vertrek in juli van dit jaar houdt ze zich nergens meer aan vast. “Ik heb altijd lijnen uitgezet, bewust gekozen. Een lijn geeft houvast. Maar het is ook goed om je eens niet ergens aan vast te kunnen houden. Ik ben even uitgelijnd. Tot nu toe is er in

**“IK VIND DAT HET NOTARIAAT
WEL WAT MEER ZELFVERTROU-
WEN, MEER ZELFBEWUSTHEID
ZOU MOGEN HEBBEN”**

mijn leven altijd een ‘daarna’ geweest. Er kwamen altijd dingen bij. Nu is dat niet duidelijk. Mijn praktijk loopt weer behoorlijk vol, dat vind ik heerlijk. Verder staat er niets op stapel. Dat betekent niet dat ik nergens voor open sta, maar ik mag even een paar maanden tot rust komen. Dat moet ik

leren. Dat er een weekend is waarin ik niets hoeft. En dat dat mag.” Maar wat als de vorming van een rechts kabinet toch mislukt, haar partij D66 alsnog in beeld komt en Alexander Pechtold belt of ze staatssecretaris van justitie wil worden? “Dan zeg ik natuurlijk ‘ja’.” ■